

СТАНОВИЩЕ ОТНОСНО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА
Д-Р КАЛОЯН КУКОВ НА ТЕМА:
НЕВРОКОГНИЦИЯ И ХИВ

За присъждане на научна степен Доктор на науките

Рецензент: проф. д.пс.н. Ваня Матанова

Дисертационният труд на д-р Калоян Куков е посветен на актуална тема. Актуалността на темата е безспорна. Прилагането а невроизобразяващи техники предоставиха много данни за функционирането на отделни мозъчни структури, които знания все още не са интегрирани в рутинната клинична практика. Предложената разработка е в областта на клиничната невропсихология. Дисертационният труд е представен на 435 страници, оформен в две части. Първата част съдържа 4 глави, втората-две, а третата-данните от емпиричното изследване. Библиографската справка е от 523 източника на кирилица и латиница. Текстът е онагледен с множество таблици, диаграми и графики, което улеснява възприемането му. Тази структура на дисертационния труд отговаря на изискванията за такъв род научни разработки.

Първата глава на дисертационния труд е посветена на актуалността на темата ХИВ/СПИН. Цитирани са множество епидемиологини изследвания, които потвърждават високата актуалност на темата. Специално внимание е отделено на ХИВ и на HAND. Цитирани са изследвания, доказващи липсата на специфични региони на засягане, макар че често се касае за фронтален кортекс, хипокамп и базални ганглии. Вероятно състоянието е свързано с дисрегулация на широки невронни мрежи, които зависят от целостта на фронтостриаталните пътища, а не от изолирани фронтални лезии.

Неврокогнитивните нарушения при ХИВ се съпътстват от комплекс афективни, поведенчески, когнитивни и моторни нарушения. Неврокогнитивните нарушения се влияят от биологичната уязвимост, преморбидното състояние, психичните нарушения, употреба на психоактивни вещества. Това предполага използването на био-психосоциалния модел при обсъждане на проблема. Описани са промените в когнитивното функциониране-концентрацията на вниманието, паметта, ученето, последователността и решаването на проблеми, както и състоянието на егзекутивните функции. Предмет на анализ са и промените в поведението, които са основно под формата на апатия, загуба на мотивация, липса на енергия, умора, и социално оттегляне. Преди появата на сАРТ, диагноза ХИВ е асоциирана с деменция, с нисък брой на Т-клетките, висок вирусен товар, както и опортюнистични инфекции. С сАРТ лицата с ХИВ обикновено живеят по-дълго и имат по-лека симптоматика, което се свързва с когнитивно подобрене и намаляване честотата на HAND.

Направен е много подробен обзор на методиките за диагностика на неврокогнитивни нарушения. Емпиричното изследване е планирано много прецизно, съобразено с критериите и класификациите за диагностициране на неврокогнитивни нарушения в моторната, афективната и поведенческа сфера, с определяне степента на нарушения.

Подробно е описана организацията на емпиричното изследване. Формулирани са хипотезите, представени са обект и предмет на изследването, както и основните принципи на такъв род емпирични проучвания. Съответно на етапите на изследване са представени и емпиричните данни.

В третата част на дисертационния труд са представени и интерпретирани резултатите от собствените проучвания на д-р Куков. Представени са статистическите процедури за надеждност и валидност, факторните и дискриминантни анализи на отделните тестове. Изследването е проведено в няколко етапа-скринингово изследване на основни неврокогнитивни нарушения, оценка на егзекутивните

функции, на вниманието, на моторната скорост, а в последния етап са описани паметовите процеси и езиковите функции. Използвани са адекватни скринингови методики, които са адаптирани за българската популация. Формулирани са пет основни задачи и четири хипотези. Подбраните методи и контингентът на изследване съответстват на поставените цел и задачи. Хипотезите са формулирани адекватно и точно и касаят важни аспекти от функциониране на носители на ХИВ/СПИН.

Потвърждава се хипотезата, че вирусния товар, не оказва влияние на когнитивните функции.

Различията в изследваните групи се наблюдават по отношение на времето за изпълнение на задачи, свързани със селективно внимание, когнитивна гъвкавост, психомоторна скорост, ексекутивни процеси. Препоръчително е терапията да има протективен характер по отношение на соматичното състояние, което би могло да повлияе негативно върху когницията. Категорично се доказва, че при групата с ХИВ/СПИН страдат предимно ексекутивните функции.

Получените данни показват, че нарушенията във фазата на асимтоматично неврокогнитивно нарушение са предимно в припомнянето, процесите на активното внимание (селективно търсене, преключваемост) и ексекутивните процеси-целепологане, мониторинг и изпълнение на поведенческа програма.

Данните показват също, че плазмените нива на ХИВ не прогнозираят степента на невропсихологични нарушения. В групата на хората живеещи с ХИВ/СПИН коинфекцията с хепатит Б или хепатит С са утежняващ фактор за неврокогнитивното развитие, а лечението на хепатита влошава неврокогнитивното функциониране.

Във финалната част са направени обобщения, които имат съществен научен принос към изследване на специфичните количествени и качествени неврокогнитивни разстройства при пациенти с ХИВ / СПИН.

Представеният дисертационен труд на д-р Клоян Куков показва много добрата му осведоменост по обсъжданата тема. Обсъдени и анализирани са множество литературни източници, релевантни на

обсъжданата проблематика. Емпиричното изследване е много добре планирано и проведено. Данните са обработени прецизно. Направените изводи съответстват на получените емпирични данни, които разширяват разбирането на особеностите на функционирането на носители на ХИВ/СПИН. Получените резултати отварят нова страница в осигуряването на психологическа помощ и подкрепа на носителите на ХИВ/СПИН, насочени към повишаване на качеството им на живот. Изводите са оформени в три групи-изводи относно самото изследване, относно тестовите методики и практически изводи, касаещи клиничната практика.

Авторефератът отразява съдържателно дисертационния труд. Приносите са описани ясно и точно. За пръв път у нас са изведени надеждност и валидност на тестове за неврокогнитивно функциониране, представен е модел на неврокогнитивните нарушения в асимптоманичната фаза и са установени и описани неврокогнитивните нарушения при ХИВ/СПИН. Представен е и списък от публикациите по темата на дисертационния труд-1 монография и 7 статии в български и международни списания.

Имайки предвид актуалността на темата, широката осведоменост и прецизност при провеждане на емпиричното изследване, както и значимостта на направените изводи за клиничната практика, препоръчвам на Уважаемото Научно Жури да присъди на д-р Калоян Куков научна степен „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“, специалност Медицинска (клинична) психология.

15.05.2017г.

Рецензент:.....

(Проф. д.пс.н. Ваня Матанова)